

IZBORNOM VEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U BEOGRADU

Odlukom Izbornog veća broj 1792/1 od 24.06.2013. godine u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju Republike Srbije, član 65, i Statutom Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu, član 116, izabrani smo u Komisiju za pripremu izveštaja o kandidatima koji su se javili na konkurs za izbor redovnog profesora za užu naučnu oblast Nauka o književnosti, predmet Kreativno pisanje (objavljen u listu *Poslovi* br. 524 od 3. jula 2013. godine). Čast nam je da podnesemo sledeći

IZVEŠTAJ

Na raspisani konkurs javio se jedan kandidat, dr Zoran Živković, vanredni profesor na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

1. Osnovni biografski podaci

Dr Zoran Živković rođen je 5. oktobra 1948. godine u Beogradu, gde je završio osnovnu školu i gimnaziju. Studirao je na Grupi za opštu književnost sa teorijom književnosti na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu i diplomirao 1973. godine, postigavši srednju ocenu 8,96 u toku studija, a 9,50 na diplomskom ispitu. Na istom fakultetu završio je i postdiplomske studije, odbranivši 24. decembra 1979. godine magistarski rad sa temom *Antropomorfizam i motiv prvog kontakta u SF delima Artura Klarka*. Doktorirao je 29. decembra 1982. sa tezom *Nastanak naučne fantastike kao žanra umetničke proze*. Odlukom Naučnog veća Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu stekao je 4. marta 1993. godine naučno zvanje višeg naučnog saradnika van fakulteta. U akademskoj 2007-2008. godini držao je, u svojstvu gostujućeg predavača, dvosemestralni kurs kreativnog pisanja kao izbornog predmeta na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

U nastavničko zvanje docenta dr Zoran Živković izabran je 18. novembra 2008. godine. Od tada neprekidno predaje kreativno pisanje pri katedri za iberijske studije. U nastavničko zvanje vanrednog profesora dr Zoran Živković izabran je 1. novembra 2011. godine.

2. Ocena rezultata naučnog i istraživačkog rada

Dr Zoran Živković redovno učestvuje na domaćim i međunarodnim naučnim konferencijama i skupovima. Autor je jedne referentne monografije i niza značajnih radova iz oblasti kreativnog pisanja. Njegova knjiga *Pisac od gline – Oblikovati u kreativnom pisanju* kapitalna je studija ne samo u domaćim nego i u evropskim okvirima. S pravom se može reći da se njome uspostavlja parametri kurikuluma predmeta kreativno pisanje.

Saopštenja na naučnim skupovima

1. „World-Building: The Logic of Science, Fiction & Fantasy“, „*Found in Translation – What Is To Be Done With An Imaginary World Once It Is Built In A Language Other Than English?*“, Faculty of Humanities, University of Oslo, Oslo, Norveška, 10. jun 2011.

2. „Festas de Lisboa’11“, Lectures, Masterclasses and Workshops Section, „*Apresentando um Escritor*“ (com José Mário Silva) i „*O último livro*“, Lisabon, Portugal, 17–18. jun 2011.

3. „Different Face of Serbia“, „*A Different Serbian Author*“, The London School of Economics, London, Engleska, 6. oktobar 2011.

4. „Kultura u dijalogu/Književnost u interkulturalnom kontekstu“, „*Položaj pisaca u društvima u tranziciji*“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, Srbija, 29. septembar 2012.

5. „Kultura u potrazi za novom paradigmatom“, „*Problemi kreativnog pisanja*“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, Srbija, 18. i 19. mart 2013.

Spisak naučnih radova

I) Monografije

- 1983, **SAVREMENICI BUDUĆNOSTI**, Narodna knjiga, Beograd
1984, **ZVEZDANI EKLAN**, Otokar Keršovani, Rijeka
1985, **PRVI KONTAKT**, Književne novine, Beograd
1990, **ENCIKLOPEDIJA NAUČNE FANTASTIKE**, Prosveta, Beograd
1995, **OGLEDI O NAUČNOJ FANTASTICI**, XX vek, Beograd
2010, **ENCIKLOPEDIJA NAUČNE FANTASTIKE**, Heliks, Smederevo
2010, **O ŽANRU I PISANJU**, Zavod za udžbenike, Beograd
2013, **CHALLENGES OF FANTASTIKA**, Filološki fakultet, Beograd
2013, **PISAC OD GLINE – OBLIKOVATI U KREATIVNOM PISANJU**, Filološki fakultet, Beograd

II) Naučni radovi

- 1975, „Antropomorfizam i vasiona“, „Književnost“, Beograd, 4, 377-385
1975, „Motiv utopije u romanu Artura Klarka *Kraj detinjstva*“, „Delo“, Beograd, 11-12, 1617-1625
1975, „Problemi značenja *Knjige propovjednikove*“, „Zbornik radova nastavnika i studenata“, Beograd, 133-135
1976, „Antropomorfizam i motiv prvog kontakta u delima Artura Klarka“, „Andromeda 1“, Beograd, 378-383
1976, „Teorija naučne fantastike (1)“, „Sirius“, Zagreb, 6, 137-140
1977, „Izučavanje naučne fantastike u Jugoslaviji“, „Andromeda 2“, Beograd, 386-401
1977, „Motiv utopije u romanu *Kraj detinjstva* Artura Č. Klarka“, „Sirius“, Zagreb, 12, 140-143
1977, „Oldos Haksli i Džordž Orvel u 'Kentauru'“, „Sirius“, Zagreb, 15, 139-141
1977, „Poraz nepobedivog pobednika“, „Sirius“, Zagreb, 11, 141-143
1977, „Teorija naučne fantastike (2) Estetski kvalitet SF žanra“, „Sirius“, Zagreb, 7, 140-142
1977, „Teorija naučne fantastike (3) *Differentiae specificiae* SF-a“, „Sirius“, Zagreb, 8, 141-143
1977, „U službi njegovog antropomorfog veličanstva čoveka“, „Sirius“, Zagreb, 10, 141-142
1979, „The First Collection of Yugoslav SF Stories, etc.“, „Science-Fiction Studies“, Montreal, Canada, 19, 353
1979, „Egzobiologija i leteći tanjiri“, NLO, Beograd, 6-16
1979, „Naučna fantastika sada i ovde“, „Koraci“, Kragujevac, 9-10, 3-46
1979, „O Herostratu i kokoškama“, „Sirius“, Zagreb, 35, 134-143
1980, „Dvanaest veličanstvenih“, „Sirius“, Zagreb: „Arkadij i Boris Strugacki“, 52, 127-135; „Artur Č. Klark“, 43, 132-143; „Džejms Bliš“, 50, 115-127; „Frederik Pol“, 53, 130-138; „Frenk Herbert“, 46, 136-140; „Isak Asimov“, 49, 129-142; „Klifford Simak“, 45, 132-141; „Rej Bredberi“, 51, 130-137; „Robert Šekli“, 54, 135-138; „Stanislav Lem“, 47, 129-141; „Teodor Sterdžen“, 44, 135-142; „Ursula K. Legvin“, 48, 130-141
1981, „Još dvanaest veličanstvenih“, „Sirius“, Zagreb: „Brajan V. Oldis“, 63, 134-138; „Erik Frenk Rasel“, 55, 132-135; „Filip Hoze Farmer“, 56, 136-140; „Filip K. Dik“, 61, 131-135; „Fric Lajber“, 64, 135-138; „Pol Anderson“, 58, 137-140; „Ričard Metison“, 65, 138-141; „Robert Hajnlajn“, 60, 134-137; „Robert Silverberg“, 62, 131-135; „Rodžer Zelazni“, 59, 129-132; „Zvonimir Furtinger“, 57, 135-139; „Žene ante portas“, 66, 137-140
1985, „Ka umetničkom sazrevanju naučne fantastike“, „Ulaznica“ Zrenjanin, 98, 38-54
1986, „Motiv lavirinta u naučnoj fantastici“, „Sirius“, Zagreb, 127, 121-123

- 1988, „Rađanje SF kinematografije: Prve četiri decenije: 1902-1940“, 1-5, „Sirius“, Zagreb, 140, 113-117; 141, 106-112; 142, 115-118; 143, 107-112; 145, 115-119
- 1989, „Jugoslavija“, „Sirius“, Zagreb, 159/60, 118-129
- 1989, „Naučna fantastika na tlu Jugoslavije“, „Povelja“, Kraljevo, 3/4, 38-54.
- 1994, „O naučnoj fantastici i hororu“, „Eterna“, Beograd, 2, 64-65
- 2001, „The Motif of First Contact in Arthur C. Clarke's 'A Meeting with Medusa'“ (part one), „The New York Review of Science Fiction“, New York, USA, February 2001, 8–13
- 2001, „The Motif of First Contact in Arthur C. Clarke's 'A Meeting with Medusa'“ (part two), „The New York Review of Science Fiction“, New York, USA, March 2001, 10–17
- 2004, „A Brief History of *The Fourth Circle*“, an afterword in *The Fourth Circle*, Tallahassee, USA, 235-240
- 2004, „Jesmo li sami?“, „Astronomija“, Novi Sad, 10, 30-34
- 2005, „Introduction“ to *The Devil in Brisbane* anthology, Brisbane, Australia, 9–14
- 2006, „Sve više uvažavam nesvesno“, *Kako pisci pišu*, Beograd, 87-89
- 2007, „Introduction“ to *Fantastical Journeys to Brisbane* anthology, Izvori, Zagreb, Croatia, 7–8
- 2008, „Drugi, raskalašni nekrolog knjizi“ i „Losovi u Šumadiji“, „Književno slovo“, 1, Kitchener, Canada, 18-20
- 2008, „Na dobrom kursu“, „Književnost“, Beograd, 1, 195–198
- 2008, „I dalje na dobrom kursu“, „Književnost“, Beograd, 4, 199–201
- 2009, „Objavljivati u SAD“, „Polja“, Novi Sad, 457, 154-157.
- 2012, „Kratka istorija kreativnog pisanja u SAD“, „Anali Filološkog fakulteta“, Beograd, knjiga XIV, sveska 2, 133-162
- 2013, „Kreativno pisanje u Evropi – Prvi korak ka novim bibliotekama“, *Oblici saradnje školske biblioteke sa drugim ustanovama kulture i obrazovanja*, Beograd, 27-32

III) Radovi u štampi

- „Problemi kreativnog pisanja“, „Kultura u potrazi za novom paradigmom“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu
- „The Theme of First Contact in the SF Works of Arthur Clarke“, „Belgrade English Language & Literature Studies“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

Kratak opis radova objavljenih od poslednjeg izbora u zvanje

Naučne knjige:

1. *Pisac od gline – Oblikovati u kreativnom pisanju*, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013.
2. *Challenges of Fantastika*, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013.

Naučni tekstovi:

1. „Kratka istorija kreativnog pisanja u SAD“, „Anali Filološkog fakulteta“, Beograd, 2012, knjiga XIV, sveska 2, 133-162
2. „Kreativno pisanje u Evropi – Prvi korak ka novim bibliotekama“, u *Oblici saradnje školske biblioteke sa drugim ustanovama kulture i obrazovanja*, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2013, str. 27-32
3. „Problemi kreativnog pisanja“, „Kultura u potrazi za novom paradigmom“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2013.
4. „The Theme of First Contact in the SF Works of Arthur Clarke“, „Belgrade English Language & Literature Studies“, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 2013.

Pisac od gline – Oblikovati u kreativnom pisanju

Kao predavač kreativnog pisanja dr Zoran Živković najpre se ogledao u Australiji. U sklopu brizbejskog Festivala pisaca 2004. godine vodio je takozvani masterklas iz koga je proistekla zapažena antologija kratke priče australijskih autora *The Devil in Brisbane* (2005). U predgovoru za ovu antologiju dr Zoran Živković skicirao je svoje metodološke osnove kreativnog pisanja.

Razradu te skice dr Zoran Živković prvobitno je izložio u ogledu objavljenom u časopisu *Književnost* („Na dobrom kursu“, 1/2008, str 195-198, Prosveta, Beograd). Posredi je pionirska studija o kreativnom pisanju na srpskom jeziku. U njoj dr Zoran Živković govori o dva modela akademskog predavanja kreativnog pisanja. Model kome on daje preimućstvo temelji se na podučavanju kroz razmatranje priča studenata napisanih na teme koje su tako odabrane da pokrivaju glavne vidove proznog izražavanja.

Ispravnost ovog modela ispoljila se u punoj meri već tokom prvog dvosemestralnog kursa koji je dr Zoran Živković održao akademske 2007-2008. godine u svojstvu gostujućeg predavača na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Čak osam priča nastalih u okviru kursa objavljeno je u vodećim književnim časopisima (*Književnost* i *Književni magazin*).

Tokom pet narednih akademskih godina dr Zoran Živković razvijao je i usavršavao svoj pristup podučavanju kreativnog pisanja, primenjujući ga ne samo u okviru svog glavnog kursa namenjenog studentima svih grupa i svih godina studija Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu nego i u radu sa građanstvom u sklopu letnjih škola kreativnog pisanja koje Filološki fakultet upriličuje od 2008.

Tokom šest godina, koliko već dr Zoran Živković predaje kreativno pisanje na Filološkom fakultetu, njegov četvorosemestralni kurs završilo je gotovo tri stotine studenata, odnosno oko stotinu polaznika koji su pohađali letnju školu kreativnog pisanja.

Živkovićevo teorijsko i praktično bavljenje kreativnim pisanjem u potpunosti je zaokruženo 2013. godine objavljivanjem njegove studije *Pisac od gline – Oblikovati u kreativnom pisanju*. Posredi je delo koje u svakom pogledu staje uz rame s najznačajnijim naučnim ostvarenjima ove vrste na engleskom govornom području koje se odlikuje daleko najobimnijom i najtemeljnijom teorijom i praksom kreativnog pisanja.

Svoj osoben pristup kreativnom pisanju dr Zoran Živković izložio je u poglavlju pod naslovom „Moj kurs kreativnog pisanja umetničke proze“. Kurs dr Živkovića temelji se na dva strateška uporišta. Pre svega, svrha kursa nikako nije stvaranje pisaca – tim pre što to, strogo govoreći, nije ni moguće – već osposobljavanje studenata da što bolje ovladaju najpre zanatskim veštinama, a onda i umetničkim vidovima pisanja proze, već prema pojedinačnoj nadarenosti svakog polaznika. Ovo se ponajpre odnosi na postizanje celovitosti proznog teksta, njegove motivacijske doslednosti, uverljivosti, jasnoće i svedenosti. Tu je, razume se, i građenje visoko individualizovanih likova.

Drugo strateško uporište odnosi se na način rada na kursu. Nasuprot dekompozicionističkom pristupu, naročito popularnom na kursevima kreativnog pisanja u SAD, dr Zoran Živković opredelio se za holistički pristup u okviru koga se prozno delo shvata kao amalgamska celina koja je veća od skupa sastavnih delova, te se stoga ne rastavlja da bi se svaki od njih posebno uvežbavao. Naprotiv, studenti se odmah upućuju na pisanje priče čime se računa na njihovu sposobnost stečenu još u ranom dobu da se izraze kroz narativ.

Valjanost pomenutih strateških uporišta najbolje se može meriti krajnjim učincima kursa kreativnog pisanja umetničke proze. Uz mentorsku podršku dr Zorana Živkovića napisano je i objavljeno je čak osamnaest proznih knjiga polaznika njegovog kursa, uz tridesetak kraćih proznih sastava publikovanih po periodici. Na književnu scenu uveden je niz novih pisaca, čime se svakako potvrđuje i opravdava smisao postojanja ovog kursa.

Pored naučnog vida bavljenja kreativnim pisanjem, dr Zorana Živkovića čini kvalifikovanim za ovaj predmet i okolnost da je i sam pisac. Autor je dvadeset proznih dela:

Četvrti krug (1993), *Vremenski darovi* (1997), *Pisac* (1998), *Knjiga* (1999), *Nemogući susreti* (2000), *Sedam dodira muzike* (2001), *Biblioteka* (2002), *Koraci kroz maglu* (2003), *Skrivena kamera* (2003), *Vagon* (2004), *Četiri priče do kraja* (2004), *Dvanaest zbirki i čajdžinica* (2005),

Most (2006), *Čitateljka* (2006), *Amarkord* (2007), *Poslednja knjiga* (2007), *Eshero ve petlje* (2008), *Pisac u najam* (2009), *Pet dunavskih čuda* (2011) i *Nadi me* (2012).

Jedan je od najprevođenijih savremenih srpskih pisaca. Zaključno sa 2013. objavljeno je sedamdeset stranih izdanja njegovih knjiga – u **SAD** (*Vremenski darovi*, dva izdanja, *Knjiga/Pisac*, *Četvrti krug*, *Skrivena kamera*, *Sedam dodira muzike*, *Koraci kroz maglu*, *Nemogući susreti*), **Engleskoj** (*Nemoguće priče*, *Dvanaest zbirki i čajdžinica*, *Poslednja knjiga*, *Most*, *Pisac/Knjiga/Čitateljka*, *Nemoguće priče 2*, *Eshero ve petlje*, *Pisac u najam*), **Nemačkoj** (*Skrivena kamera*, *Poslednja knjiga*, *Nemogući roman*), **Španiji** (*Nemoguće priče*, *Knjiga/Pisac*, *Skrivena kamera*), **Portugaliji** (*Biblioteka*, dva izdanja, *Poslednja knjiga*, *Pisac u najam*, *Sedam dodira muzike*), **Danskoj** (*Biblioteka*), **Grčkoj** (*Knjiga*), **Švajcarskoj** (*Čitateljka*), **Italiji** (*Poslednja knjiga*, *Biblioteka*, *Sedam dodira muzike*, *Pisac u najam*), **Holandiji** (*Poslednja knjiga*), **Japanu** (na japanskom – *Čajdžinica*; na engleskom – *Biblioteka*, *Vagon*, *Četiri priče do kraja*, *Čitateljka* i *Amarkord*), **Južnoj Koreji** (*Knjiga*, *Poslednja knjiga*, *Biblioteka*), **Brazilu** (*Poslednja knjiga*) **Turskoj** (*Vremenski darovi*, *Biblioteka*, *Nemogući susreti*), **Rusiji** (*Četvrti krug*), **Češkoj** (*Vremenski darovi*), **Poljskoj** (*Biblioteka*, *Amarkord*), **Bugarskoj** (*Sedam dodira muzike*, *Četvrti krug*), **Ukrajini** (*Dvanaest zbirki i čajdžinica*), **Sloveniji** (*Četvrti krug*, *Most*, *Biblioteka*, *Čitateljka*, *Amarkord*, *Poslednja knjiga*, *Pisac u najam*, *Koraci kroz maglu*, *Dvanaest zbirki i čajdžinica*) i **Hrvatskoj** (*Vremenski darovi*, *Nemogući susreti*, *Sedam dodira muzike*, *Biblioteka*, *Poslednja knjiga*).

Priče su mu objavljivane i u antologijama i časopisima u SAD, Engleskoj, Japanu, Poljskoj, Finskoj, Danskoj, Francuskoj i Mađarskoj.

Samo od 2011, pošto je dr Zoran Živković izabran u zvanje vanrednog profesora, izišlo je na raznim jezicima čak petnaest prevoda njegovih proznih knjiga. O njegovim delima laskave prikaze objavljivali su i objavljuju najugledniji svetski i domaći listovi i časopisi. Ovde se posebno ističe temat koji je o proznom opusu dr Zorana Živkovića doneo veoma ugledni američki književni časopis „Svetska književnost danas“ („World Literature Today“) u broju za novembar-decembar 2011. Dodajemo da je dr Živković preveo sedamdeset knjiga, poglavito s engleskog jezika i iz oblasti naučne fantastike.

Dr Zoran Živković dobitnik je „Svetske nagrade za fantastiku“ za roman mozaik *Biblioteka* (2003), nagrade „Miloš Crnjanski“ za *Četvrti krug* (1994), nagrade „Isidora Sekulić“ za *Most* (2007) koji je takođe uvršćen u uži izbor za NIN-ovu nagradu kritike za roman godine 2006. (prethodno je, 1997. u užem izboru bio i roman mozaik *Vremenski darovi*), kao i nagrade „Stefan Mitrov Ljubiša“ (2007) za ukupno prozno stvaralaštvo. Romani *Knjiga* (2004), *Biblioteka* (2005), *Skrivena kamera* (2007), *Eshero ve petlje* (2011) i *Pet dunavskih čuda* (2013) nominovani su za jedno od najprestižnijih evropskih literarnih priznanja – „Međunarodnu dablinsku književnu nagradu IMPAK“. Roman mozaik *Dvanaest zbirki* nominovan je za nagradu „Širli Džekson“ (2008) i za nagradu „Britanskog društva za fantastiku“ (2008).

Raznovrsnost tematike i stvaralačkih postupaka, kao i složenost i koherencija Živkovićeve proze bogate dubinskim značenjima svakako su od velike koristi za njegovo bavljenje kreativnim pisanjem. Umeće građenja upečatljivih likova, odnosno složenih i napetih zapleta, rečite poente i raspleti i preplitanje različitih sižejnih linija dragocen su lični pečat pisca koji na sugestivan i zanimljiv način ume da vlastito spisateljsko iskustvo prenese svojim studentima.

Prevodilački rad dr Zorana Živkovića, oličen u opusu od preko sedamdeset knjiga prevoda, takođe značajno doprinosi kvalitetu njegovih predavanja o kreativnom pisanju. Ovo se ponajpre odnosi na veštinu jezičke artikulacije složenih umetničkih značenja na estetski najkvalitetniji način.

„Kratka istorija kreativnog pisanja u SAD“

U radu se razmatra nastanak i razvoj kreativnog pisanja kao akademske discipline u SAD. Ispituju se prvobitni vidovi ovog predmeta u sklopu pisanja sastava na engleskom jeziku koje je počelo da se upražnjava na američkim univerzitetima od 1880. godine. Skreće se pažnja na naročite okolnosti tokom prve dve decenije dvadesetog veka, kada su se postepeno oblikovale prve zamisli o kreativnom pisanju na visokoškolskim ustanovama. Podrobno se pretresa pionirsko pregalaštvo

Vilijema Hjuza Marnsa na uvođenju kreativnog pisanja u srednjoškolsku nastavu u sklopu opšte reforme obrazovnog sistema tokom dvadesetih godina. Poseban naglasak stavlja se na dragocen doprinos Norman Firstera s Univerziteta Ajova, koji je kreativno pisanje unapredio u akademsku disciplinu, omogućivši tako da se, počev od 1936. godine, na ovom predmetu počinju da se stiču univerzitetska zvanja za izvorne književne radove. Pružaju se tumačenja za razdoblje velikog širenja kreativnog pisanja po celokupnom akademskom prostoru SAD, do čega dolazi krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, kao i za protivurečnosti u vezi s potonjom profesionalizacijom ovog predmeta koja je i danas njegovo glavno obeležje na engleskom govornom području.

„Kreativno pisanje u Evropi – Prvi korak ka novim bibliotekama“

U radu se ispituje istorija kreativnog pisanja kao akademskog programa na evropskim univerzitetima gde ono počinje da se uvodi tek na samom kraju dvadesetog veka i još je tek sporadično prisutno. Izuzetak je jedino Velika Britanija u kojoj nema univerziteta bez ovog predmeta. Autor vidi razloge ovakvog nesklada ponajpre u konzervativnom stavu oličenom u drevnoj maksimi da se govornik postaje, dok se pesnik rađa. No, preimućstvo evropske varijante kreativnog pisanja ogleda se u tome što zasad retke akademske programe vode pisci, a završavaju ih budući pisci. Rad se okončava kratkim pregledom domaćih prilika na polju akademskog kreativnog pisanja.

„Problemi kreativnog pisanja“

Autor pretresa osnovne probleme definisanja kreativnog pisanja kao akademskog predmeta. Posredi je termin koji je u rasprostranjenoj upotrebi, iako njegovo polje značenja nije jasno omeđeno. Neophodna su bliža određenja. Autor se zalaže za naziv „kreativno pisanje umetničke proze“. Ovim se otvara načelno pitanje kako je uopšte moguće podučavati stvaranju umetničkog proznog dela kada je ono, po definiciji, nesvodivo na algoritam, odnosno na korpus znanja koji se može predavati. Odgovor za koji se autor zalaže podrazumeva da je kreativno pisanje netipičan akademski predmet u okviru koga predavač koji je pisac prenosi studentima prvenstveno svoje stvaralačko iskustvo, ne pozitivno znanje.

„The Theme of First Contact in the SF Works of Arthur Clarke“

U radu se razmatra jedan od stožernih motiva naučnofantastičnog žanra – prvi kontakt – na primeru četiri prozna dela engleskog pisca Artura Klarka: „Izveštaj o planeti tri“, „Krstaški pohod“, „Čas istorije“ i „Susret sa međuzom“. S obzirom na prirodu čovekovog odnosa prema heterogenom entitetu, u Klarkovim paraboličkim ostvarenjima sa motivom prvog kontakta uočavaju se tri vrste antropomorfizma: antropocentrizam, antropošovinizam i antropomorfizam u užem smislu. Za prvu vrstu, antropocentrizam, osoben je čovekov aprioran odbojan stav prema mogućnosti postojanja bilo kakvih drugačijih oblika razumnog života u kosmosu; drugi tip, antropošovinizam, ne poriče ovu mogućnost, ali drži do nadređenog položaja čoveka u odnosu na ne-ljudsko biće; konačno, u okviru trećeg tipa, antropomorfizma u užem smislu, dozvoljava se mogućnost ne samo postojanja heterogenih entiteta, već i njihove nadređenosti u odnosu na čoveka, ali je svako eventualno poimanje na nivou noumena ovih raznorodnih bića osujećeno urođenim nedostacima antropomorfističke prirode čovekovog saznavnog aparata.

Challenges of Fantastika

Dr Živković prvobitno je stekao uvažavanje ne samo domaće nego i međunarodne akademske javnosti kao izučavalac naučne fantastike. Njegov magistarski i doktorski rad predstavljaju pionirske poduhvate u oblasti teorijskog, istorijskog i kritičkog osvetljavanja ovog žanra kod nas, a u nekim pogledima i u svetskim razmerama.

Novatorsko teorijsko i kritičko proučavanje žanra naučne fantastike dr Zoran Živković preduzeo je u svom magistarskom radu objavljenom u knjizi *Prvi kontakt* (1985). Rad za predmet ima motiv prvog kontakta koji je imanentan naučnoj fantastici. Proučavajući ovaj motiv na

primerima SF dela engleskog pisca Artura Klarka, dr Zoran Živković pretresa razne vidove antropomorfizma kao ključnog činioca inkoherencije u strukturi dela: antropocentrizam, antropošovinizam i antropomorfizam u užem smislu. Magistarska teza o motivu prvog kontakta u SF delima Artura Klarka prvi je akademski rad uopšte o delu ovog znamenitog engleskog pisca. Izuzetna vrednost studije dr Zorana Živkovića ogleda se i u tome što je u celosti objavljena na engleskom jeziku, u prestižnom američkom časopisu *The New York Review of Science Fiction* (februar-mart 2001). Danas se rad smatra kapitalnim referentnim delom.

Predmet doktorske disertacije dr Živkovića predstavlja razučeni nastavak njegovih teorijskih i istorijskih proučavanja naučne fantastike. Disertacija je objavljena u knjizi *Savremenici budućnosti* (1983) i u njoj dr Živković analizuje književnoistorijske okolnosti i stožerna SF dela – romane i zbirke priča autora kao što su Artur Klark, Rej Bredberi, Isak Asimov, Teodor Sterdžen, Kliford Simak, Frederik Pol i Džeјms Bliš. Dr Zoran Živković znalački uočava i analizuje umetničko-značenjske postupke koji su omogućili da se niz dela naučne fantastike iz oblasti trivijalne književnosti izdvoje u oblast estetski vredne književne umetnosti. Na stavove izložene u ovoj studiji često su se pozivali potonji proučavaoci naučne fantastike i žanrovske književnosti.

O SF žanru dr Zoran Živković napisao je ukupno sedam knjiga. Pored pomenutih *Prvog kontakta* i *Savremenika budućnosti* tu su još i *Zvezdani ekran* (1974, kratka istorija naučnofantastičnog filma), *Enciklopedija naučne fantastike* (1990, kapitalno dvotomno delo, četvrta knjiga te vrste na svetu), *Ogledi o naučnoj fantastici* (1995, zbirka eseja), *O žanru i pisanju* (2010, zbirka eseja) i *Challenges of Fantastika* (2013, zbirka eseja na engleskom). Ovome još treba dodati zbornik *Naučna fantastika* (1976, pionirsko delo ove vrste kod nas, koje je dr Zoran Živković priredio).

Svoje bavljenje naučnom fantastikom dr Zoran Živković zaokružio je rekapitularnom studijom *Challenges of Fantastika (Izazovi fantastike)* koja sabira na jednom mestu stožerne predmete njegovog naučnog istraživanja na području SF žanra: motive prvog kontakta i utopije, odnosno istoriju naučnofantastičnog filma. U oba pomenuta motiva dr Živković ostvario je kapitalne uvide koji se već uveliko smatraju referentnim u svetskim akademskim okvirima. Ovo možda ponajviše važi za njegovo izučavanje raznih vidova opusa engleskog pisca Artura Klarka. Dodatna vrednost ovog dela ogleda se u tome što je objavljeno na engleskom jeziku, te tako postaje odmah dostupno svetskoj akademskoj javnosti.

3. Ocena rezultata u obezbeđenju naučno-nastavnog podmlatka

Dr Zoran Živković intenzivno radi na obezbeđenju nastavno-naučnog podmlatka, što nije jednostavan zadatak imaju li se u vidu specifičnosti predmeta kreativno pisanje. Neophodno je, naime, da predavač, pored formalnog obrazovanja, stekne i iskustvo u svojstvu pisca, po mogućnosti s međunarodnim rejtingom.

4. Ocena rezultata pedagoškog rada

Od početka rada sa studentima, dr Živković ostvaruje izvanredne rezultate na osnovnim i master studijama. Njegovi časovi uzor su valjanog pedagoškog rada, a glavni učinak očevidan im je na području opšteg osposobljavanja studenata da se što uspešnije izražavaju u pisanom obliku. Držeći se drevne pedagoške maksime da je najbolje podučiti kroz zabavu, dr Živković razvija osobenu atmosferu na svojim časovima koja ponajbolje korespondira najpovoljnijim stvaralačkim uslovima.

5. Ocena o angažovanju u razvoju nastave i drugih delatnosti visokškolske ustanove

Dr Živković ostvaruje dragocene doprinose u sazdanju silabusa za predmet kreativno pisanje. Takođe, angažovan je u komisijama Filološkog fakulteta, kao i drugim oblicima vannastavne delatnosti.

6. Zaključno mišljenje i predlog komisije

Teorijsko-kritička proučavanja književnosti uopšte, odnosno naučne fantastike i kreativnog pisanja, kao i predan pedagoški i fakultetski rad dr Zorana Živkovića svrstavaju ga među istaknute, savesne i odgovorne nastavnike Filološkog fakulteta Univerziteta u Beogradu.

Dr Zoran Živković ispunio je zakonom predviđene uslove da može da bude biran u više nastavničko zvanje na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Komisija predlaže da se dr Zoran Živković izabere u zvanje redovnog profesora za užu naučnu oblast Nauka o književnosti (predmet Kreativno pisanje) na Filološkom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Beograd, 28. avgust 2013.

Članovi komisije:

Dr Slobodan Grubačić, redovni profesor

Dr Dalibor Soldatić, redovni profesor

Dr Sava Damjanov, redovni profesor